

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ԱՄՍԱԳԻՐ ԵՒ ԶԱՆԱԶԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔ

Օրագրոյս վերջին բերքը դեռ չբաշած, Պելճիոյ Պրիւքսէլ մայրաքաղաքին Հիւսիս (ը Նօր) ըստ լրագրոյն մէջ ամսոյս 15 ին Գերապատիւ Գաբրիէլ վարդապետին վրայ գաղղիարէն յօդւած մը կարդացինք, զոր խնդութեամբ սրտի կրփութեամբ մեր սիրելի ազգայնոց եւս հաղորդել հանդերձ գաղղիարէն բնագրով :

« Հայոց ազգին, եւ առանձինն Գերապատիւ Գաբրիէլ վարդապետին վրայ ունեցած սերդ' ինծի յուսալ կուտայ թէ ոչ առանց փոքր խնդութեան պիտի լսեսայն մեծ փառքն ու պատիւը' որոց արժանացաւ եւս :

Ինչպէս որ արդէն գիտես, Գաբրիէլ վարդապետը այն երեք հիմնադրաց մէկն է' որ Փարիզու Հայկազեան վարժարանը կանգնեցին, ընդ Սարգիս վարդապետի Թեոդորեան, եւ Ամբրոսիոս վարդապետի Գալֆայեան : Վեց ամիս կայ որ զՓարիզ բողոք իր ընտանիքն ի Խրիմ տեսնելու գնաց յայցելուելով միանգամայն Իշխանութեանց, Տաճկաստանի եւ Ռուսիոյ Հայազգեացը : Այս ճամբորդութեանս գլխաւոր առիթը' իւր եղբօրը Ալվազովսքի Յովնաննէս աղային ջունէր, այն մեծահամբաւ պատկերահանին' որուն հոյակապ նկարները գովաբանեցիր լրագրիդ մէջ, ու Փարիզու եւ Պրիւքսէլի մէջ ունեցած յաջողութիւնները ծանուցիր, եւ անոնց Պատուոյ Լեգէոնի ասպետութեամբը պատուիրը :

Վեցամեայ ճամբորդութենէն ետեւ Գաբրիէլ վարդապետը հասաւ ի Ռուսիա, եւ հազիւ թէ քանի մը օր վրան էր անցեր' իւր անունը, առաքինութիւնները, հանձարը, իւր անձնանունք ազգասիրութիւնը, եւ Հայոց սրտին մէջ ունեցած պատկառելի մեծարանքը ամեն տեղ հռչակուեցան : Այս բանիս ճայնը մինչեւ Կայսեր իսկ ականջն հասաւ : Վեհափառ Ինքնակալը փափաքելով յինքն յանկուցանել այսպիսի փառաւոր արդիւնքներով լցուած մարդ մը, կայսերական հրովարտական որ ի 1 նոյեմբերի (13 հոկտեմբեր) փութացաւ զինքը երկից նահանգացն Պեսարապիոյ, Նախիջեւանու եւ Խրիմու արքեպիսկոպոս անուանելու :

Այն հրովարտակին վրայ, Գաբրիէլ վարդապետը որ նոյն իսկ իր Փէրրպուրիկ հասնելուն առջի օրերէն չէր կրնար ամեն դիաց ընդունած յոգնախուռն հրաւիրանացը հասնելու, որչափ որ ալ կը փափաքէր ժամ մը առաջ իր առաջնորդութեան բեմը դառնալ, ի վերայ այս ամենայնի բռնադատեցաւ իւր դարձն ուշացընելու, որպէս զի կարենայ հաճել ռուս եւ հայ ընտանիքներն եւ ուսումնական անձինքը, որ իրարու ձեռքէն զինքը կը յափշտակէին :

Au moment de tirer la dernière feuille de notre revue, nous venons de lire dans le journal *le Nord*, de Bruxelles, un article en date du 15 courant, concernant le très-honoré Archimandrite Gabriel Aïvazovsky. Nous sommes heureux de pouvoir en communiquer à nos chers compatriotes la traduction arménienne avec le texte français en regard.

« Le vif intérêt que vous portez aux Arméniens et au R. P. Gabriel Aïvazovsky en particulier, me fait espérer que vous n'apprendrez pas sans plaisir la faveur insigne et les honneurs dont il vient d'être l'objet.

M. Gabriel est, comme vous le savez, un des trois fondateurs du collège national arménien de Paris, de concert avec MM. Théodore Sarkis et Ambroise Calfa. Il y a sept mois environ, il nous quittait pour aller voir sa famille, en Crimée, et en même temps visiter les Arméniens des Principautés, de Turquie et de Russie. L'occasion de ce voyage lui était fournie par le départ de son frère, M. Jean Aïvazovsky, le célèbre peintre dont vous avez apprécié les œuvres remarquables et annoncé les succès à Paris et à Bruxelles, couronnés par sa nomination au grade de chevalier de la Légion-d'Honneur.

Après six mois de voyage, M. Gabriel arrivait en Russie, et à peine quelques jours s'étaient écoulés, que son nom, ses vertus, ses talents, son dévouement à sa nation et la vénération dont il est l'objet de la part des Arméniens, étaient connus de tous. Le bruit en vint bientôt aux oreilles de l'Empereur. Sa Majesté, désirant s'attacher un homme d'un mérite aussi éclatant, par un décret impérial en date du 1er novembre (13 octobre), le nomma aussitôt archevêque des trois diocèses de Bessarabie, Nakhitchévan et Crimée.

Ce décret une fois rendu, M. Gabriel, qui, même dès les premiers jours de son arrivée, ne pouvait répondre aux nombreuses invitations qu'il recevait de toutes parts, tout désireux qu'il fût de se rendre au plus tôt dans son diocèse, se vit obligé de retarder son départ pour ne pas mécontenter les familles russes ou arméniennes et les hommes de lettres qui se le disputaient.

Նոյեմբերի 10/22ին, Գաբրիել վարդապետը բարձրապատիւ Կոստանդին մեծ դրսին ներկայացաւ, որ եւ կարգէ դուրս մարդասիրութեամբ ընդունեցաւ զինքը : Իսկ 11/23ին Կայսեր մասնաւոր ունկնդրութիւնն ընկալաւ : Կայսրը ժամ մը առանձին նետը խօսակցելով մեծ փութով մը Հայոց ազգին, կրօնիցը, բարոյիցը ու մանաւանդ ունեցած պիտոյիցը վրայ տեղեկութիւններ ուզեց :

Գաբրիել վարդապետին այս յառաջնորդութիւն կոչուելու առթովը՝ ներքին գործոց ոստիկանը նոյեմբերի 27ին (9 դեկտեմբեր) մեծահաց կոչուեք մը քրաւ, ուր նրաւիրուած էին ոմանք յօտովկանացն ու ոռուս եւ հայ իշխանաւորաց ամենէն երեսելիները : Այ այնուհետեւ երկրորդ օրը՝ ամէն իրեն եղած աղաջանաց ու բախանձանաց ղիմացը իր պաշտօնին պարտքերը ղնելով, մեր նորընտիր առաջնորդը Օտեսսա ճամբայ ելաւ, որուն ուղեկից եղեն բազմաթիւ ոռուս եւ հայ ազնուականներ, խնդրելով իրենց իբրեւ պատիւ մը վարդապետին նետ մինչեւ երկաթուղին գնալոյ նրամանը : Օտեսսայէն Գաբրիել վարդապետը Քիշնեւ իւր նոր աթոռը պիտի երթայ : Իր առաջնորդութեան գործոցը առջի կարգաւորութիւններն ընելէն ետեւ, միտքը դրած է Խրիմ դառնալու, ուր վարժարան մը պիտի կանգնէ, կղերանոց ու հայկազեան տպարան մը :

Յուսամք քե այսուհետեւ եւ ոչ մի ինչ պիտի կարենայ իր մտածութեանցը արգելք ըլլալ, եւ քե Հայոց ազգը պիտի վայելէ այն ամենայն բարիք՝ որոց ի մատակարարութիւն կոչեցաւ :

Յ. Գ. Կարծեմ պիտի զիտնաս նաեւ քե Գաբրիել վարդապետը, Գալիպոլեան Ամբրոսիոս վարդապետին նետ մեկտեղ հիմնադիր եւ խմբագիր է ՄԱՍՏԱՅ ԱՂԱՒՆԻ անունով հայ-գաղղիարեն՝ մատենագրական, ուսումնական եւ բարոյական օրագրին, որ երեք տարուրէն ի վեր հիմնուած է ի Փարիզ :

Փարիզու Տեպա օրագրին մեջ եւս հետեւեալ տողերը կարդացինք.

« Գերապատիւ Գաբրիել Այվազովսքի վարդապետը, որ ընդ Սարգսի Վ. Քեղոյրեան եւ ընդ Ամբրոսիոս Վ. Գալիպոլեան մի եւ ի հիմնադրաց Հայկազեան Վարժարանին որ ի Փարիզ, եւ խմբագիր *Մատենաց Աղանի* հայ — գաղղիարեն լրագրոյն, Առաջնորդ արքեպիսկոպոս ընտրուեք է Նախիջեւանայ, եւ Պետարապոյ հայ ժողովրդեանն : Գաբրիել Սրբազանը Քիշնեւ պիտի նստի, ու Խրիմու մեջ ալ կղերանոց, վարժարան, ու հայ տպարան մը պիտի հաստատէ : »

Le 10/22 novembre M. Gabriel fut présenté à S. A. I. le grand-duc Constantin, qui fut pour lui rempli de prévenances et l'accueillit avec la plus grande affabilité : le 11/23, il fut reçu en audience particulière par l'Empereur. M. Gabriel trouva le même accueil près de Sa Majesté. Dans un tête-à-tête d'une heure, l'Empereur l'entretint avec un vif intérêt des Arméniens, de leur religion, de leurs mœurs, et surtout de leurs besoins.

A l'occasion de la nomination de M. Gabriel, M. le ministre de l'intérieur a donné le 20 novembre (1er décembre) un grand banquet auquel ont assisté quelques-uns des ministres et les personnages les plus notables de la noblesse russe et arménienne. Le lendemain de ce banquet, opposant à toutes les prières, à toutes les supplications, les devoirs de sa charge, le nouveau prélat partait pour Odessa, escorté jusqu'au chemin de fer par une grande foule de nobles russes et arméniens qui avaient sollicité comme un honneur l'autorisation de l'accompagner. D'Odessa, M. Gabriel se rendra à sa nouvelle résidence, à Kichenew. Une fois ses premiers soins donnés aux affaires de son diocèse, il pense retourner en Crimée pour y fonder une maison d'éducation, un séminaire et une imprimerie arménienne.

Espérons que maintenant rien ne pourra s'opposer à la réalisation de ses projets, et que bientôt les Arméniens jouiront de tout le bien qu'il est appelé à leur faire.

P.-S. Je pense que vous savez aussi que M. Gabriel Aïvazovsky a été, de concert avec M. Ambroise Calfa, fondateur, et est encore aujourd'hui le directeur du journal arménien-français *la Colombe du Massis*; journal littéraire, scientifique et moral existant depuis trois ans. »

Voici aussi ce que nous lisons dans le journal des Débats.

« Le R. P. Gabriel Aïvazovsky, l'un des fondateurs, avec MM. Théodore Sarkis et Ambroise Calfa, du collège arménien de Paris, et directeur du journal arménien-français *la Colombe du Massis*, publié à Paris. vient d'être nommé archevêque du diocèse arménien grégorien de Nakhitchewan et de Bessarabie, en Russie, Mgr. Gabriel résidera à Kichenew; il se propose, dit-on, de fonder en Crimée un séminaire, une maison d'éducation et une imprimerie arménienne. »